מסורת הש"ס

גמ' **ב)**[כתובות מו: **ג)**[ע"ז נה. ועי"ש לקמן עג. **ג)**[פירש"י על זה במגלת לקמן סט. ד"ה דבר שאינו גופה וכו'] **ד)**[מכות יח. זבחים פב:] **ה)**[שבת ל. ושם בסמוך] **ו)**[כתובות מו. **ז)**[לקמן עז. ב"ק יח. **ח)** [לקמן עב.] **תוס' ע)**[ועי' תוס' ב"ק יח. ד"ה כשימן]

גליון הש"ס

תוס' ד"ה שליא וכו' דדילמא היינו דוקא בבהמה. עי' תשובת פנים מאירות מ"ש סימן ז:

הגהות

מתני' העובר את ידו והחזירה. כ"ל וכן לקמן: (יעב"ץ)

גמ' הוציא ידו וחתכה. כ"ל: (יעב"ץ)

תוס' ד"ה אדם. **ומש"ה הר"א לא חשיב כילוד.** כ"ל: (יעב"ץ)

דאמר רבי עקיבא טינוף פותר כו'. כ"ל כ"ל: (כ"מ)

ד"ה שליא שיצתה. **משום הגזרינן מקצתה אטו כולה.** כ"ל: (מלא הרועים, כ"מ)

תורה אור

גמ' א) וְאַנְשֵׁי קֹדֶשׁ תִּהְיוּן לִי וּבָשָׂר בַּשָּׂדֶה טְרֵפָה לֹא תֹאכֵלוּ לַכֶּלֶב תַּשְׁלִכוּן אֹתוֹ:
(שמות כב, ל)

רש"י ב) כִּי אֶת הַבְּכֹר בֶּן הַשָּׁנוֹאָה יָבִיר לָתֵת לוֹ פִּי שְׁנַיִם בְּכֹל אֲשֶׁר יִמָּצֵא לוֹ כִּי הוּא רֵאשִׁית אֹנוֹ לוֹ מִשְׁפַּט הַבְּכֹרָה:
(דברים כא, יז)

שיטה מקובצת

ב] האי פרוזדור דהכא לא הוי. נ"ב עי' תוס' בכורות דף מ"ו ע"ב ד"ה דאדם: **ג]** וא"ת מאי פשוט יותר בזה מבזה. נ"ב עי' תוס' בכורות דף י"ט ע"ב ד"ה ובגמ':

רבינו גרשום

פרק רביעי

בהמה המקשה לילד כו'. כלומר מחמת קישוי הוציא עובר את ידו מבית הרחם והחזיר ואח"כ שחטו את אמו מותר באכילה העובר דאע"ג דהוציא ידו לא חשוב יוצא חוץ ממחיצתו אבל הוציא ראשו הרי זה כילוד אע"פ שהחזירו ואשו כולו אע"ג דשחטו את אמו לא מעלי ליה שחיטה: מ"ט דאמר קרא ובשר בשדה טרפה כלומר כיון שיצא ממחיצתו הרי זה כטרפה מה טרפה דאין לה היתר אף זה אין לה היתר וטעם זה [בעינן] לפורושי לקמן: תניא הבא אחר הנפלים כו'. כלומר **ב]**ולד דאמר אדם הבא אחר הנפלים אע"פ שהנפל הוציא ראשו חי כלומר לא כלו לו חדשיו או הנפל היה בן ט' חדשים שכלו לו חדשיו והוציא ראשו מת הבא אחריו בכור לנחלה

מסכת זבים
פרק ד' משנה ז'

הָיָה יוֹשֵׁב עַל גַּבֵּי הַמִּטָּה וְאַרְבַּע טְלִיּוֹת תַּחַת אַרְבַּע רַגְלֵי הַמִּטָּה, טְמֵאוֹת, מִפְּנֵי שֶׁאֵינָהּ יְכוֹלָה לַעֲמֹד עַל שָׁלֹשׁ. רַבִּי שִׁמְעוֹן מְטַהֵר.

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ה מהלכות מאכלות אסורות הל' טו סמג לאוין קלו טוש"ע י"ד סימן יד סעיף ג:
ב ב ג מיי' שם הל' ט טוש"ע שם סעיף ז [וסימן סב סעיף ב]:
ג ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף ב:
ד ה מיי' פ"ג מהלכות נחלות הל' י טוש"ע ח"מ סי' רעז סעיף ו:
ה ו מיי' פי"ל מהלכות בכורים הל' טו סמג עשין קמד טוש"ע י"ד סי' שה סעיף כב:
ו ז ח מיי' פ"ה מהל' מאכלות אסורות הל' יג ועי' בהגהות וכמ"מ ופ"ג מהל' שחיטה הטעמתה הלכה ט סמג לאוין קלו טוש"ע י"ד סי' יד סעיף ב:

פניני רש"י

הבא אחר נפלים. שיצא לאמו של נפל מי כגון שהיו מתומים תחת נפל ואחר כך לאמו מי שהחזירו והוציא נפל לאמו והחזירו ונפל תחזירו ונפל ונקלמו ויצא... (כתובות מו.)

רבינו גרשום (המשך)

דכתיב כי הוא ראשית אונו כיון דנפל לא כלו לו חדשיו ובן ט' שלא הוציא ראשו אלא מת לא חשוב ראשית אונו אלא הבא אחריו אין בכור לכהן דנפל כיון דהוציא ראשו חי הוא היה בכור או בן ט' שהוציא ראשו מת ואין לו לכהן חמש סלעים מן האחרון: דאין פרוזדור לבהמה וכיון דהוציא ראשו מיד חשוב כילוד דחשיב פרצוף פנים דידיה כלומר (כיון) [הלכך] דהוציא ראשו מיד חשוב כילוד וליכא (למימר) [למילף] בבהמה: הא נמי תנינא שליא שיצתה מקצתה. כלומר בהמה נמי תנינא דיציאת ראשו חשוב שליא שיצתה מקצתה דאמרי' אין שליא בלא ולד וכיון שיצתה מקצתה ודאי עם ראשו יצאה ואסורה באכילה דיצאה חוץ למחיצתה: אי אמרת בשלמא החזיר דרישא דוקא. כלומר הוציא עובר את ידו והחזירה מותר באכילה האבר ושמא החזיר דשחיטת אמו מטהרתו אבל לא החזיר אסור והחזיר דווקא תנא סיפא הוציא ראשו אע"פ שהחזירו הרי זה כילוד דהא בבא לא צריכא דתנינא במקום אחר כדאמרינן שליא שיצתה מקצתה אמטול דרישא דווקא אלא אי אמרת לאו דרישא דווקא דפרישית הא דתנן מותר באכילה עובר והחזיר לאו דוקא ה"ה דאע"ג דלא החזיר

בהמה המקשה לילד. נשמע שחיטה: והחזירו. קודם שחיטה: **מותר באכילה.** ובגמרא מפרש מאן מותר: **הרי זה כילוד.** ותו לא מהניא ליה שחיטה למו ולריך שחיטה לעצמו אם נמצא מי ואם נמצא מת הרי הוא כנגלה: **חותך מעובר שבמעיה.** והניח שחיטתה בתוכה: **מותר.** בשחיטתה כדיליף בגמרא מכל בהמה מאכלת: **מן הטחול ומן הכליות.** של בהמה עלמה: **אסור באכילה.** ומע"פ שחיטתו לא הותר בשחיטתה להכי נקט טחול וכליות משום דמידי דלא מיטרפא הוא: **גמ' ואבר עצמו אסור.** באכילה מאחר שיצא ממחיצתו קודם שחיטה ומע"פ שהחזירה קודם לכן: **ובשר בשדה.** כלומר חוץ למחיצתו דהיינו לאויר שרחם זה הוא מחיצה להחזירו בשחיטה ומיירי כגון שיצא הרי הוא כטרפה ולא תאכלו וכל מי שיש לו מחיצה ויצא כגון בשר קדשים שיצאו נמי מהני קרא נפקא לן (מכות דף יח.): **לא אעובר.** ומשמעינן דמשום יד לא הוי כילוד: **אפי' לא החזירו נמי.** דעובר נפקא לן לקמן מבהמה שבהמה אותה מאכלת: **וסיפא.** גופה מאי קמ"ל דקמשמע ליה אפי משום סיפא: **בכור לנחלה.** בגיעול ולד שיצא לאוי לחיות ואי לא לאוי לחיות לא מפקע את הבא אחריו מגיעולו פי שניס לכתיב (דברים כא)[ב] דלשיצת אותו מי שלבו דוה עליו ולד שחיטו של קיימא שחין לב לבניו דוה על מותו אבל מפליון הבכור פוטר הוא את הבא אחריו שהרי זה פטר את הרחם: **נפל.** שלא כלו מדמיו: **אע"פ שיצא ראשו חי.** והחזירו ויצא לחיות שכלו מדמיו אין לידת הרחמן מפקעתו מלהיות בכור לנחלה שאפילו גולל נמי לא הוי מלמה שלא כלו מדמיו ואין הבא אחריו בכור לנחלה אבל אם נפל הבא אחר נפל הרחם או הוציא ראשו ומת הרי זה בכור או בן ט' שהוציא ראשו מת ואין לו לכהן חמש סלעים מן האחרון: דאין פרוזדור לבהמה וכיון דהוציא ראשו מיד חשוב כילוד דחשיב פרצוף פנים דידיה כלומר (כיון) [הלכך] דהוציא ראשו מיד חשוב כילוד וליכא (למימר) [למילף] בבהמה: הא נמי תנינא שליא שיצתה מקצתה. כלומר בהמה נמי תנינא דיציאת ראשו חשוב שליא שיצתה מקצתה דאמרי' אין שליא בלא ולד וכיון שיצתה מקצתה ודאי עם ראשו יצאה ואסורה באכילה דיצאה חוץ למחיצתה: אי אמרת בשלמא החזיר דרישא דוקא. כלומר הוציא עובר את ידו והחזירה מותר באכילה האבר ושמא החזיר דשחיטת אמו מטהרתו אבל לא החזיר אסור והחזיר דווקא תנא סיפא הוציא ראשו אע"פ שהחזירו הרי זה כילוד דהא בבא לא צריכא דתנינא במקום אחר כדאמרינן שליא שיצתה מקצתה אמטול דרישא דווקא אלא אי אמרת לאו דרישא דווקא דפרישית הא דתנן מותר באכילה עובר והחזיר לאו דוקא ה"ה דאע"ג דלא החזיר

בהמה המקשה לילד והוציא העובר את ידו והחזירו מותר באכילה ג)**הוציא את ראשו אע"פ שהחזירו הרי זה כילוד** ב)**חותך מעובר שבמעיה מותר באכילה** ג**מן הטחול ומן הכליות אסור באכילה זה הכלל דבר שגופה אסור** ג)**ושאינה גופה מותר: גמ' אמר רב יהודה אמר רב** ד**ואבר עצמו אסור מאי טעמא דאמר קרא** א)**ובשר בשדה טרפה לא תאכלו** ד)**כיון שיצא בשר חוץ למחיצתו נאסר תנן בהמה המקשה לילד והוציא העובר את ידו והחזירו מותר באכילה מאי לאו אאבר לא אעובר אי אעובר מאי איריא החזירו אפילו לא החזירו נמי הוא הדין אף על גב דלא החזירו ואידי** ה)**דקא בעי מיתנא סיפא הוציא את ראשו אף על פי שהחזירו הרי זה כילוד תנא נמי רישא החזירו וסיפא מאי קמשמע לן דכיון דיצא ראשו הויא לה לידה** ו)**תנינא איזהו בכור לנחלה ואינו בכור** ו**לכהנים הבא אחר נפלים אף על פי שיצא ראשו חי או בן ט' שיצא ראשו מת טעמא דראשו מת הא ראשו חי הבא אחריו בכור לנחלה נמי לא הוי וכי תימא אשמעינן באדם וקא משמע לן בבהמה דאדם מבהמה לא ילף דאין פרוזדור לבהמה ובהמה מאדם לא ילפא דחשיב פרצוף פנים דידיה הא נמי תנינא** ז)**שליא שיצתה מקצתה אסורה באכילה כסימן ולד באשה כך סימן ולד בבהמה אי אמרת בשלמא החזירו דרישא דוקא תנא סיפא אטו רישא אלא אי אמרת לא דרישא דוקא ולא דסיפא דוקא למה ליה למתנייה כלל לא לעולם אעובר וכדאמר רב נחמן בר יצחק לא נצרכה אלא למקום חתך** ח**הכא נמי לא נצרכה אלא למקום חתך ת"ש בהמה המקשה לילד הוציא עובר את ידו והחזירה ואחר כך שחט את אמו מותר באכילה שחט את אמו ואחר כך החזירה אסור באכילה** ח**הוציא את ידו וחתכו ואח"כ שחט את אמו שבחוץ טמא ואסור ושבפנים טהור ומותר** ט)**שחט את אמו ואחר כך חתכו הבשר**

בהמה המקשה. כיון **שיצא בשר חוץ למחיצתו נאסר.** כדלריך לקמן דומיא דטרפה לתין לה סימן: **סיפא** מאי קמ"ל **דכיון שיצא ראשו הויא לידה תנינא.** וא"ת ודילמא מיל"ט דלקמן מיירי בכה"ג דהחזירו הוי כילוד דמהניא דבכורות לה שמעינן מיניה דגם החזירו וי"ל דפשיטא ליה דכיון דבהמה מזכה היא לידה כי החזירו נמי לה כלום היא ומיהו אי נמי הכא דבכורות לה היא קשיא ליה אמאי מיל"ט דלקמן מיירי בכה"ג דהחזירו ואח"כ דיליפת רחם היא לידה מבהמה ומע"ג דהחזירו לה כלום היא מגב אורבא דבכורות מזכה לאו כלום היא כוליה בבא ליה למיתני משום הכי מידום פורתא וזה נמי אין להקשות להכא מלקרין לשמעינן לפני' מה שבפנים אסור דלרב יהודה אסור אפי' אעובר והא לה שמעינן מהכא דבכורות דהא נמי פשיטא דכיון דמשיב כילוד ואפי' מה שבפנים אסור כיון שהולד עלמו ובנאמר הוא למיבעיא ליה לקמן כמו שאפרש לקמן בעזרת השם:

מתניתין דראשו מת הא ראשו חי כו'. תימה להוה ליה למפרך בפשיטות מדקתני ואין בכור לכהן ל"ל מכי יצא ראשו הוי כילוד וי"ל משום דאיכא למידחי מאי לאשמועינן דאפי' מת לפרוזדור הוי כילוד דמי כפרוזדור להחם מיירי הכא מה היה יכול הפרוזדור לעכב הלידה כיון שהרחם מונה לו לגלי פרוזדור להחם הוא עובי הילכים המכסים את הרחם שכיון שיילאו כל"ק ומש"ה לא מלינן כילוד כוליה בבא ליה למיתני משום הכי מידום פורתא וזה נמי אין להקשות להכא מלקרין לשמעינן לפני' מה שבפנים אסור דלרב יהודה אסור אפי' אעובר והא לה שמעינן מהכא דבכורות דהא נמי פשיטא דכיון דמשיב כילוד ואפי' מה שבפנים אסור כיון שהולד עלמו ובנאמר הוא למיבעיא ליה לקמן כמו שאפרש לקמן בעזרת השם:

מעמא דראשו מת הא ראשו חי בו'. תימה להוה ליה למפרך בפשיטות מדקתני ואין בכור לכהן ל"ל מכי יצא ראשו הוי כילוד וי"ל משום דאיכא למידחי מאי לאשמועינן דאפי' מת לפרוזדור הוי כילוד דמי כפרוזדור להחם מיירי הכא מה היה יכול הפרוזדור לעכב הלידה כיון שהרחם מונה לו לגלי פרוזדור להחם הוא עובי הילכים המכסים את הרחם שכיון שיילאו כל"ק ומש"ה לא מלינן כילוד כוליה בבא ליה למיתני משום הכי מידום פורתא וזה נמי אין להקשות להכא מלקרין לשמעינן לפני' מה שבפנים אסור דלרב יהודה אסור אפי' אעובר והא לה שמעינן מהכא דבכורות דהא נמי פשיטא דכיון דמשיב כילוד ואפי' מה שבפנים אסור כיון שהולד עלמו ובנאמר הוא למיבעיא ליה לקמן כמו שאפרש לקמן בעזרת השם:

שליא (נדה דף כט.) דרוב יולדות מטופות: **שליא שיצתה מקצתה אסור באכילה.** לפי' מה שהיה בפנים בשעת שחיטה ומ"מ היכי מוכח מיניה דלרחם הוי כילוד למלת משום דגזרינן מקצתה דמהא נמי לחי לה בפ"ק דע"ק (דף ית.) דקחמר ממילתא דרבי אלעזר מפי קל מעמא לן דאין מקצת שליא בלא ולד ומניא שליא שיצתה מקצתה כו' וי"ל דאם היתה דפיליפת הרחם לא הוי לידה לא היה לחוי לגזור כיון דנמקצתה מי אפשר בשום פעם לבא לידי מסיבות לידה ומהכא ליכא למפרך לשמועל דאמר בפ' יש בכור (בכורות דף מו:) **דאין הרחם** פוטר בנפלים **דדילמא** היינו דוקא בבהמה אבל באדם לא שמעינן מהכא דבכורות דהא נמי פשיטא דכיון דמשיב כילוד ואפי' מה שבפנים אסור כיון שהולד עלמו ובנאמר הוא למיבעיא ליה לקמן כמו שאפרש לקמן בעזרת השם:

כסימן ולד **באשה כך סימן ולד בו'.** ג) ול"ת מאי פשוט יותר מזה מנזה וי"ל משום דתנן בנדה (דף כה.) **דבשלמא** הוי שפיר סימן ולד לכך קאמר לקמ"ג דבבהמה לא הוי שפיר סימן ולד מ"מ בשליא שוה לאשה ט):

ולגיכא

(לקמן דף קכח:) שאבר מן החי מטמא כאבר מן הנבלה מוכי יחות מן הבהמה: **שבפנים טהור.** שמחיים לא קבל טומאת אוכלין: הכשר